



NEOBAROKK ÉPÜLETEK
NEO-BAROQUE BUILDINGS

NEOKLASSZICISTA ÉPÜLETEK
NEO-CLASSICAL BUILDINGS

KORAI MODERN ÉPÜLETEK
EARLY MODERN BUILDINGS

ART DECO ÉPÜLETEK
ART DECO BUILDINGS

Budapest a kiegyezést követően, az eklektika idején vált világvárossá. Arculatát a historikus épületek hatalmas mennyisége határozta meg, azonban a két világháború közötti időszakban is számtalan építészeti alkotással gazdagodott, amelyek tovább alakították a városképet. A tematikus kutatások révén feltárt építészeti értékek szemléletesen mutatják a korszak építészetének sokszínűségét, a különböző stílusáramlatok összetett viszonyrendszerét.

A századforduló óta érelődő új építészeti gondolatok kibontakozásának az első világháború vetett véget, a Habsburg Monarchia felbomlása, a trianoni békeszerződés, a Tanácsköztársaság rövid fennállása és bukása sokkolta az országot. A korszak az 1920-as évek építészeteiben a konzervatív és a nemzeti öntudat kifejezését célzó irányzatok térnyeréséhez vezetett. A konzervatív áramlatokhoz mindenképp a különböző historizáló stílusok tartoznak, azonban ezek merőben különböznek a XIX. század végi eklektikától. Céljuk egy múltbéli toposz, hangulat megidézése. A nemzeti identitás kifejezését a népi mozgalom kialakulása is segítette. Az art deco a modern és a konzervatív irányzatok között helyezkedik el, hiszen a historizáló stílusok köztöségétől már elszakad, részben már modern formavilágot használ, ám a díszítésről még nem mond le.

A célszerűséget, a funkciót, a külsőségek helyett a belső tartalmat előtérbe helyező modern építészet törekvések több irányból érkeztek hozzánk. Meghatározó a német Bauhaus hatása, mely a technológiai újításokat a szociális problémák megoldására kívánta használni. A harmincas évektől az egyre szorosabb olasz kapcsolatok révén jelentősek az olasz racionalista építészeti hatásai is. Ezeket a befolyásokat a hazai építészet a helyi viszonyokhoz alkalmazta. A fordulópont a konzervatív és a modern építészet arányában a '20-as évek vége felé következett be, majd a '30-as évektől kezdve a modern egyre népszerűbbé vált. Az 1928-as gazdasági világválság után az építetők egy része az új építészetből fakadó anyagi előnyöket igyekezett kihasználni, melyek sokszor nemcsak a racionális tervezésből, hanem a dísztelenebb, ezáltal költséghatékonyabb kivitelezésből fakadtak. Emellett az építőanyagok és az építészeti technikák fejlődése is hozzájárult az új építészet elterjedéséhez.

Budapest became a world city during the eclectic period following the Austro-Hungarian Compromise of 1867. Its image is determined by the huge volume of historical buildings, but it also continued producing significant and varied architectural output between the two world wars, which further shaped the cityscape. The architectural assets revealed through thematic research vividly demonstrate the diversity of architecture of the period and the complex system of relationships between the different stylistic trends.

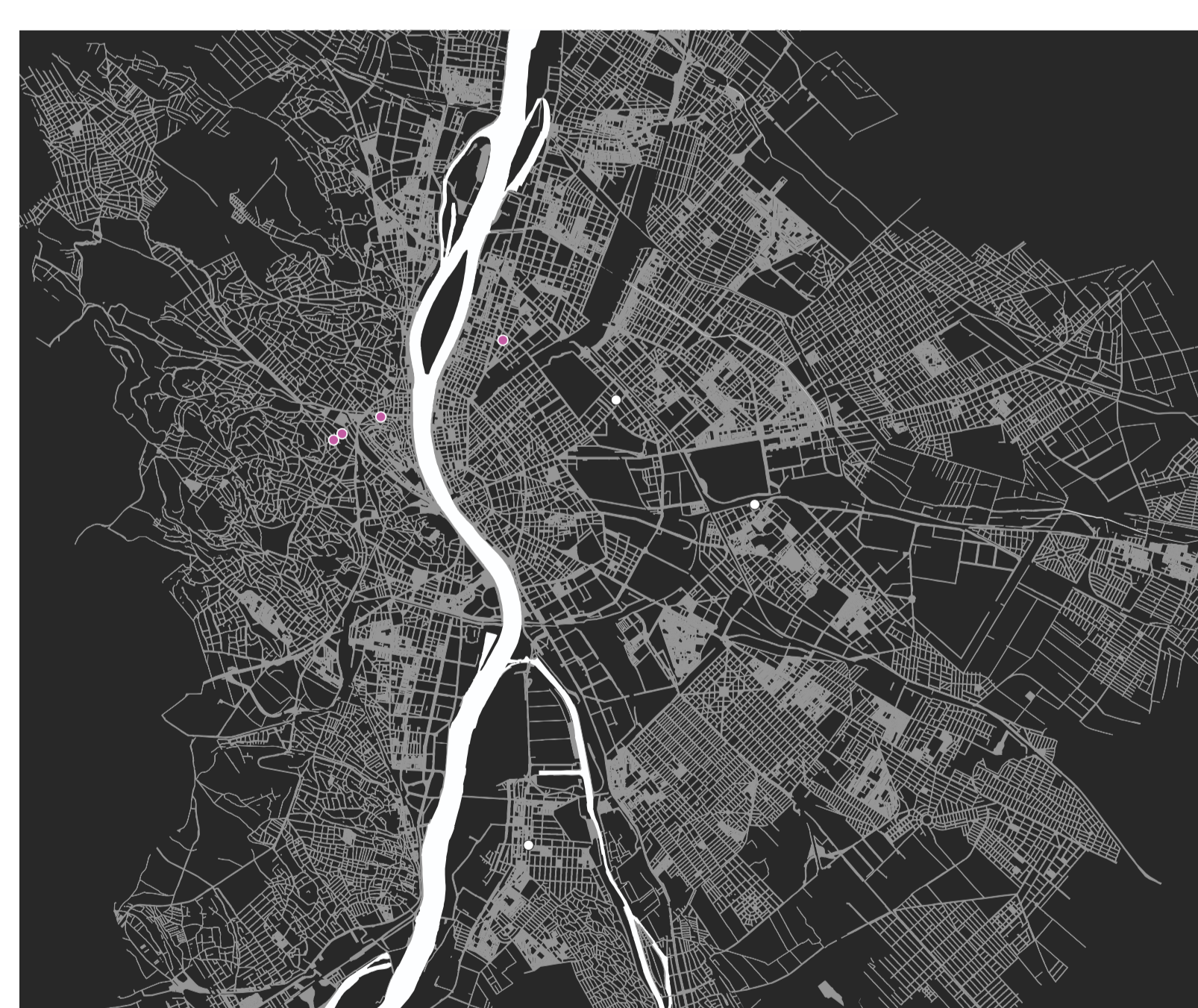
The development of new architectural ideas, which had been maturing since the turn of the century, was brought to an end by the First World War, with the dissolution of the Habsburg Monarchy, the Trianon Peace Treaty, and the short existence and fall of the Republic of Councils in Hungary. The zeitgeist led to the rise of conservative and nationalist trends in the architecture of the 1920s. Conservative trends include, above all, the various historicist styles, but they are very different from the eclecticism of the late 19th century. Their aim is to evoke a topos or atmosphere from the past. The expression of national identity was also supported by the emergence of the folk movement. Art Deco is a movement between the modern and the conservative, as it breaks away from the historicist styles and uses modern forms in part, but it does not yet abandon decoration.

Modern architectural trends, which emphasise practicality, function and interior content rather than exterior appearance, have arrived from several directions. The influence of the German Bauhaus, which sought to use technological innovation to solve social problems, was decisive. From the 1930s onwards, the influence of Italian rationalist architecture also became significant through the increasingly close links with Italy. These influences were adjusted by domestic architecture to local conditions. The turning point in the proportions of conservative and modern architecture occurred towards the end of the 1920s and, from the 1930s onwards, modern became increasingly popular. After the Great Depression of 1928, some builders sought to take advantage of the financial benefits of the new architecture, which often resulted not only from rational design but also from less decorated and therefore more cost-effective construction. In addition, technical advances in the field of building materials and construction also contributed to the spread of the new architecture.



NEOBAROKK ÉPÜLETEK
NEO-BAROQUE BUILDINGS

○ 1994-2017 között védelem alá helyezve
protected in 1994-2017
● 2017-2022 között védelem alá helyezve
protected in 2017-2022



NEOKLASSZICISTA ÉPÜLETEK
NEO-CLASSICAL BUILDINGS

○ 1994-2017 között védelem alá helyezve
protected in 1994-2017
● 2017-2022 között védelem alá helyezve
protected in 2017-2022



KORAI MODERN ÉPÜLETEK
EARLY MODERN BUILDINGS

○ 1994-2017 között védelem alá helyezve
protected in 1994-2017
● 2017-2022 között védelem alá helyezve
protected in 2017-2022



ART DECO ÉPÜLETEK
ART DECO BUILDINGS

○ 1994-2017 között védelem alá helyezve
protected in 1994-2017
● 2017-2022 között védelem alá helyezve
protected in 2017-2022

NEOBAROKK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT · NEO-BAROQUE BETWEEN THE TWO WORLD WARS

• A XX. század első évtizedeiben az építészet egyik lényege a minőségi és monumentális – vagyis emlékszerű – művek létrehozása volt, vagy az akkor kevésbé igényes esetekben, főleg a bérházaknál, a kifelé elegáns, jól szituált látványt keltő, ezért jól kiadható lakásokat tartalmazó épületek tervezése. Az Ugocsa és a Hertelemy utca találkozásánál megvalósult neobarokk stílusú lakóépület a Ganz-Danubius Rt. tisztviselői számára bérházként épült. Az épület megjelenése a maga korában elegáns volt és reprezentatív, különleges presztízzsel rendelkezett a historizáló, olykor nemzeti vonatkozásokat is tükröző szándékozó irányzatok között. Segítségével az ilyen épületekben élő polgárság régóta vágyott képet, életszínvonalat tudott magáról sugározni. A tervező, Wälder Gyula nem akart mást, mint a város régi hangulatába beleilleszkedni, a régi hangulatot visszavárasztolni. A Pannónia utcai lakóépület palota hangulatú előcsarnokában barokkos kőkorlát kíséri a lépcsőház szintjéig, ahol a szépen szerkesztett lépcsőkarokat és a pihenőket mivelen megmunkált kovacsoltvas korlátok szegélyezik. A kor neobarokk iránti vonalmának esszenciáját adják ezek az épületek.

• In the first decades of the 20th century, one of the main aims of architecture was to create works of quality and monumentality, i.e. memorial-like works, or, in the less sophisticated cases of the time, especially in the case of tenement houses, to design buildings that were elegant and well-situated from the outside, which in turn made the apartments within easier to let. The neo-baroque residential building at the junction of Ugocsa and Hertelemy streets was built as a tenement for the officials of Ganz-Danubius Co. The appearance of the building was elegant and representative for its time and had a special prestige among the historicist trends, which sometimes also intended to reflect national aspects. It allowed the citizenry living in such buildings to project a long sought-after image and standard of living. The designer, Gyula Wälder, wanted nothing more than to fit in with and somehow bring back and recapture the old atmosphere of the city. In the palatial foyer of the Pannónia street residential building, one is accompanied by a baroque stone balustrade to the level of the staircase, where the beautifully structured staircase arches and resting places are flanked by elaborately crafted wrought-iron balustrades. These buildings reflect the essence of the neo-baroque appeal of the period.

XII. UGOCSA UTCA 5. (HERTELENDY UTCA 8.)

- tervező: Wälder Gyula, 1925
- lakóépület
- designed by: Wälder Gyula, 1925
- residential building

foto: Juhász Norbert



XIII. PANNÓNIA UTCA 36. (BALZAC UTCA 38., GERGELY GYŐZŐ UTCA 1.)

- tervezők: Böhm Henrik, Hegedüs Ármin, 1927 – 1928
- lakóépület
- designed by: Böhm Henrik, Hegedüs Ármin, 1927-1928
- residential building

foto: Juhász Norbert



NEOKLASSZICIZMUS A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT · NEO-CLASSICISM BETWEEN THE TWO WORLD WARS

• A két világháború közötti építészeti szerteágazó stílusirányzatok egyik izgalmas, ám talán kevesebbet emlegetett ága a neoklasszicizmus. A régi stílusokat felelevenítő historizálás első látásra teljesen ellentétes az építészeti új alapokra helyező modern mozgalommal, azonban a klasszicizmus és a modern között számos elméleti és formai kapcsolódási pontot is találhatunk. A józan racionalitásra törekvő klasszicizmus mértéktartásától szinte csak egy lépés a modern építészet funkcionalista térszervezése, puritán tömegformálása. Nem véletlen tehát, hogy számos skandináv országban a két stílust közvetlenebb kapcsolat fűzi egymáshoz. Bár a neoklasszicizmus Magyarországon kevésbé terjedt el, ennek ellenére szép példákat találunk rá. Masirevich György két utcára néző lakóépületén megfigyelhetjük a szigorúan szabályos szerkesztésű homlokzatokat, Gerlóczy Gedeon villájánál a rafinált tömeget, melyet néhány elegáns vonalvezetésű klasszicista elemmel, kannelurázott – függőleges vágatokkal tagolt – oszloppal és lépcsővel hangsúlyoz. Sándy Gyula nyugodt arányú anyalföldi evangélikus temploma ugyanakkor a stílus egy konzervatívabb felfogása, klasszikus példájának tekinthető.

• *Neo-classicism is an exciting, but perhaps less talked about branch of the diverse stylistic trends of architecture between the two world wars. At first glance, historicism, which revives old styles, seems to be in stark contrast to the modern movement that laid architecture on new grounds, however, there are many theoretical and formal links between classicism and modernism. The functionalist spatial organisation and puritan massing of modern architecture is almost a step away only from the moderation of classicism, which strives for rationality. It is therefore no coincidence that the two styles are more directly linked in many Scandinavian countries. Although neo-classicism is less widespread in Hungary, there are some fine examples of it. In György Masirevich's residential building facing two streets, we can observe the strictly regular façades, and in Gedeon Gerlóczy's villa, the refined massing is emphasised by some neo-classical elements of elegant lines, with columns and steps that are cannelured (divided by vertical grooves). Gyula Sándy's calmly proportioned Evangelical Church of Anyalföld, on the other hand, can be regarded as a more conservative, classical example of the style.*



XIII. KASSÁK LAJOS UTCA 22. (TAKSONY UTCA 12.)

- tervező: Sándy Gyula, 1935
- evangélikus templom és lelkesztők háza
- designed by: Sándy Gyula, 1935
- Evangelical church and pastor's residence

foto: Juhász Norbert



XII. ROSKOVICS UTCA 8.

- tervező: Gerlóczy Gedeon, 1939–1940
- lakóépület
- designed by: Gerlóczy Gedeon, 1939–1940
- residential building

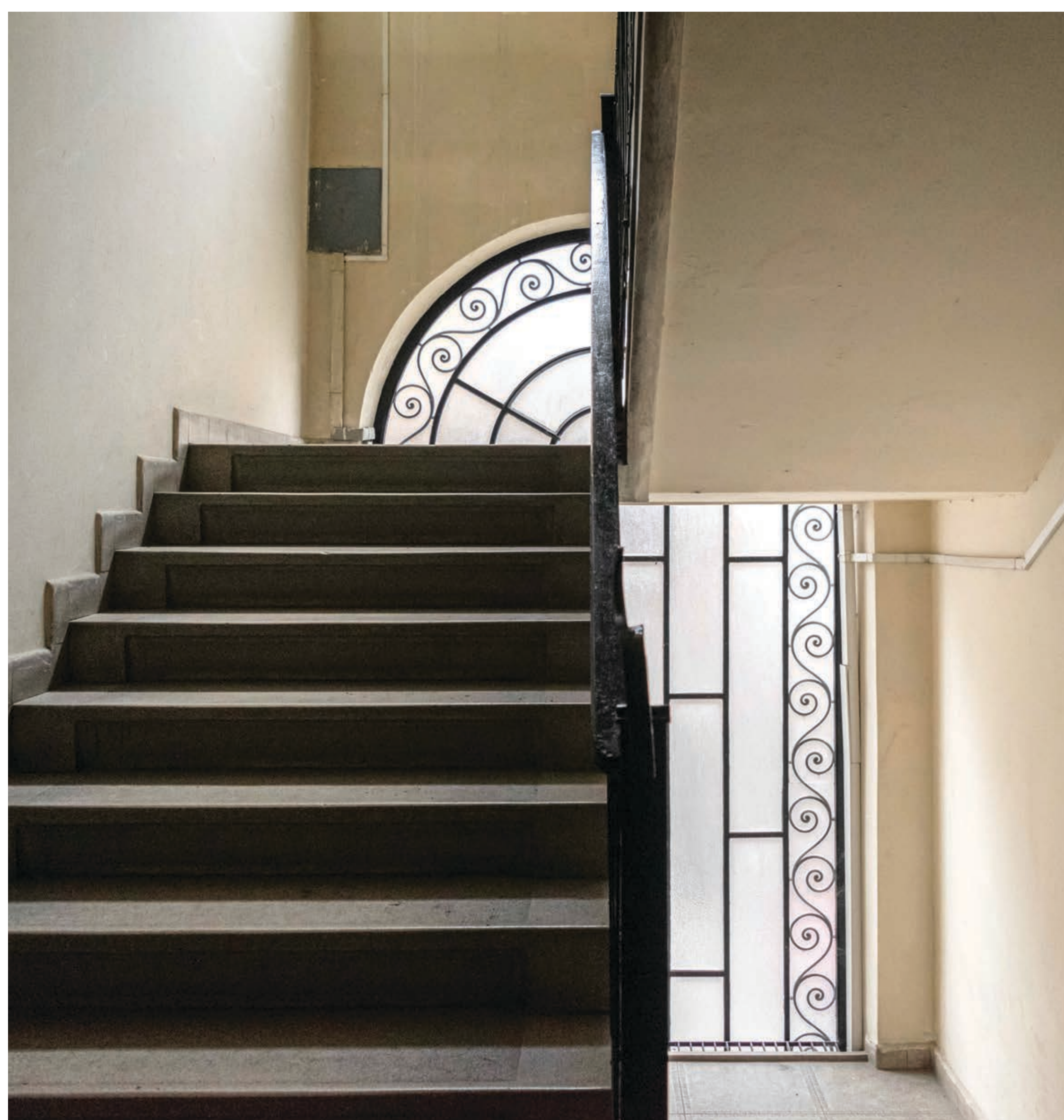
foto: Juhász Norbert



I. HATTYÚ UTCA 4. (BATTHYÁNY UTCA 37.)

- tervező: Masirevich György, 1938–1939
- lakóépület
- designed by: Masirevich György, 1938–1939
- residential building

foto: Katona Dóra, Budapest100



• A '20-as évek vége felé a korszak jeles építészeinek alkotásai reprezentálják az egyes stíluslemek sajátos újragondolását és szabadon formált, kísérletező alkalmazását. Ugyanezek a tervezők a később tért hódító modernizmus kimagasló képviselőjévé váltak. A Zivatar utcai neobarokk, illetve art deco formajegyeket mutató parányi épület Kozma Lajos sokszínű életművében is egyedülálló. A lakóház utcai homlokzatán jellegzetesek az expresszív nyíláskeretezések, az oldalhomlokzat barokkosan íves lezárása. Az eredeti állapot archív fotóját látva az épület kert felé kibontakozó lépcsőzetes tömege szinte váratlan stílusbeli fordulatot vesz a modern irányába. A Somlói úti romantikusan formált, pártázatos épület különleges helyet foglal el a később modern épületeiről híressé vált Rimanóczy Gyula életművében, és jól példázza azt a sokszínű, építészeti stílusok szempontjából átmenetinek nevezhető korszakot, amelyben épült. A Pasaréti úti épületen Arkay Aladár századelői népies szecessziós modorra él tovább a romantikus hangulatú, természetű burkolatú, kúptetős toronyban, de az art deco jegyei is felismerhetők például a lépcsőt kísérő korlát megformálásában.

• Towards the end of the 1920s, the works of the most prominent architects of the period represent a unique reinterpretation and freely formed, experimental application of the individual stylistic elements. These same designers became outstanding representatives of modernism taking hold later. The tiny building in Zivatar street, with its neo-baroque and art deco formal features, is also unique in the diverse oeuvre of Lajos Kozma. The street façade of the residential house is characterised by expressive opening frames and the baroque curved closure of the side façade. An archive photograph of the original state shows the stepped mass of the building unfolding towards the garden, which takes an almost unexpected stylistic turn towards the modern. The romantically shaped, battlemented building on Somlói road occupies a special place in the oeuvre of Gyula Rimanóczy, who later became famous for his modern buildings, and exemplifies the diverse and transitional period of architectural styles in which it was built. In the building on Pasaréti road, Aladár Arkay's folk art nouveau style of the early 20th century lives on in the romantic-style tower with a conical roof, clad in limestone, but there are also traces of Art Deco, for example in the design of the balustrade along the staircase.



II. ZIVATAR UTCA 9.

- tervező: Kozma Lajos, 1924-1925
- lakóépület
- designed by: Kozma Lajos, 1924-1925
- residential building

foto: Juhász Norbert

archív: Beke-Varga Kozma Lajos, Akadémia Kiadó, 1968



II. PASARÉTI ÚT 10.

- tervező: Arkay Aladár, 1928
- lakóépület
- designed by: Arkay Aladár, 1928
- residential building

foto: Juhász Norbert



XI. SOMLÓI ÚT 6/B

- tervező: Rimanóczy Gyula, 1927
- lakóépület
- designed by: Rimanóczy Gyula, 1927
- residential building

foto: Juhász Norbert



ART DECO LAKÓÉPÜLETEK · ART DECO RESIDENTIAL BUILDINGS

• Az art deco jellegzetesen az 1920-as évek stílusa, ami elsősorban az építészetben, az iparművészetben és a képzőművészetben jelenik meg. A stílus formavilágának legfeltűnőbb sajátosságai között a geometrikus stílizálást, a díszítőelemek geometrikusan szervezett rendszerét, a nemes, drága anyagok használatát, az egyszerűség különlegesen átgondolt harmóniáját figyelhetjük meg. Egy art deco épület olyan, mint amiben a szecesszió díszítőkedve keveredik a konstruktivista avantgárd puritán józanságával. Budapest első nagy art deco épülete volt az akkor még falusias, elhanyagolt környéken, a Gyöngyösi utcában felépített „berkaszánya”, aminek monumentális és karakteres tömege Anyalföld díszeként emelkedett ki a környezetéből, mint az art deco, a szép és új stílus képviselője. A stílustól független érdekesség, hogy a főhomlokzatot a Horthy-rendszerre emlékeztető koronás címer és az irredenta felirat, a magyar nemzeti imádság, a „Hiszek egy Istenben / Hiszek egy hazában / Hiszek egy isteni örök igazságban / Hiszek Magyarország feltámadásában / Amen” díszítette – hirdelve az ország feltámadását a trianoni sokkból –, amelyet 1948-ban a teljes kommunista hatalomátvételt követően eltávolítottak.

• Art Deco is typically the style of the 1920s, appearing mainly in architecture, applied arts and fine arts. The most striking features of the style are geometric stylization, the geometrically organised system of decorative elements, the use of precious, expensive materials and the special, thought-out harmony of simplicity. An Art Deco building is a blend of Art Nouveau ornamentation with the purist sobriety of the constructivist avant-garde. The first great Art Deco building in Budapest was the apartment block erected in Gyöngyösi street, a neglected rural neighbourhood at the time, the monumental and characteristic mass of which stood out as an ornament of Anyalföld, as a representative of the new and beautiful style of Art Deco. Independently of the style, it is interesting to note that the main façade was decorated with a crowned coat of arms reminiscent of the Horthy regime and the irredentist inscription, the Hungarian national prayer proclaiming the country's resurrection from the shock of Trianon: "I believe in God / I believe in my homeland / I believe in the eternal divine justice / I believe in the resurrection of Hungary / Amen", which was removed in 1948 after the complete communist takeover.



XIII. GYÖNGYÖSI UTCA 4.

- tervező: Freund Dezső, 1925-1926
- lakóépület
- designed by: Freund Dezső, 1925-1926
- residential building

foto: E. Juhász Veronika
archív: Anyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény



XIII. PANNÓNIA UTCA 19.

- tervező: Spiegel Frigyes és Kovács Endre, 1928-1929
- lakóépület
- designed by: Spiegel Frigyes and Kovács Endre, 1928-1929
- residential building

foto: Juhász Norbert



VII. AKÁCSFA UTCA 6. (DOHÁNY UTCA 41.)

- tervező: Freund Dezső, 1928
- lakóépület
- designed by: Freund Dezső, 1928
- residential building

foto: Juhász Norbert



ÁTMENET A MODERN FELÉ · TRANSITION TO THE MODERN

• Amikor az „új építészet” a harmincas évek közepétől egyre nagyobb lendülettel terjedni kezdett, a modern építészettel való szembefordulás jellemzően pszichológiai, esztétikai és politikai természetű volt. Bár meggyőzőek voltak a modern épületek a célszerűség szempontjából, azonban esztétikailag nem nyújtottak pótlást a történelmi stílusokból átvett művészeti értékek elvesztéséért. Nemcsak a nagyközönség, de még a szakemberek körében is túl gyors ízelesváltást kívánt az új építészet a merőben friss esztétikai normák alapján. Mivel a nemzetközileg devalválát eklektikának bármilyen formájához viszonyítani már lehetetlen volt, a népi építészet felé fordulás látszott az egyetlen „művészi” lehetséges útnak. A Kresz Géza utcai épület jellegzetes fém-üveg szerkezetű sarokablakát népi motívumokkal díszített vakolatművek keretezik. A dongaboltozatos, reliefekkel díszített kapualj mintha nem is ugyanabban az épületben lenne, mint amit a külső mutat. A Visegrádi utcai épület homlokzatát Sóváry János szobrász két képzőművészeti alkotása díszíti. A bejárat felett aratást ábrázoló dombormű, a kőlap burkolatú tömör homlokzatrészen matyó népviseletes asszony kőszobrára látható.

• When the “new architecture” began to spread with increasing momentum from the mid-1930s, the opposition to modern architecture was typically psychological, aesthetic and political. Although modern buildings were convincing from the point of view of practicality, they did not aesthetically compensate for the loss of artistic values taken over from historical styles. The new architecture required too rapid a change of taste, not only among the general public, but even among professionals, on the basis of completely new aesthetic standards. Since it was no longer possible to return to any form of eclecticism after its devaluation on an international scale, a turn to folk architecture seemed to be the only “artistically” possible way forward. The characteristic metal-and-glass corner window of the building in Kresz Géza street is framed by bands of plaster decorated with folk motifs. It appears as if the cantilevered doorway, decorated with reliefs, was not in the same building as the one shown by the outside. The façade of the building in Visegrádi street is decorated with two works by the sculptor János Sóváry. The relief above the entrance depicts the harvest, while the stone-clad solid façade features a stone statue of a woman wearing a “Matyó” folk costume.

XIII. KRESZ GÉZA UTCA 38. (CSANÁDY UTCA 6/A)

- tervező: Kellermann László, 1940-1941
- lakóépület
- designed by: Kellermann László, 1940-1941
- residential building

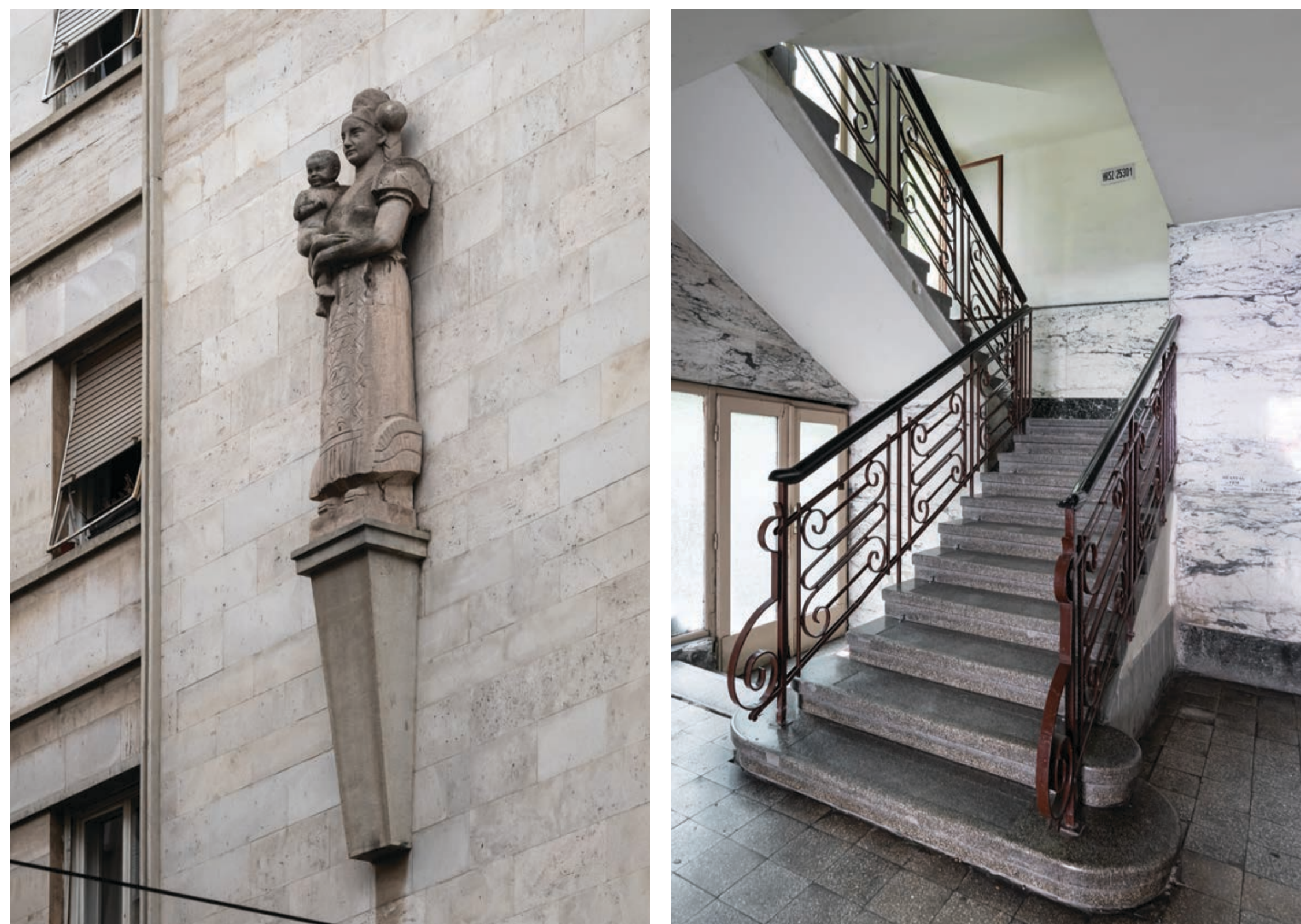
foto: E. Juhász Veronika



XIII. VISEGRÁDI UTCA 38/B (CSANÁDY UTCA 10.)

- tervező: Krausz Gábor, 1942
- lakóépület
- designed by: Krausz Gábor, 1942
- residential building

foto: Juhász Norbert



KORAI MODERN LAKÓÉPÜLETEK · EARLY MODERN RESIDENTIAL BUILDINGS

• A „modern” kifejezést először a középkor végén, a reneszánsz elején alkalmazták az „aznapi”, időszzerű építészet megjelölésére. Jelentése pejoratív volt, használatával azt akarták kifejezni, hogy az aznapi építészet barbár, közönséges, szemben az ókor eszményi építészetével. A XX. század első felében kibontakozó korai modern építészeti mozgalmak a modern szó használatával kívántak elkülönülni a historizmus és szecesszió „formai zűrzavarától”, ésszerűtlen és pazarló építészeti megoldásaitól, jóllehet egyes országokban már a szecessziót is modernizmusnak tartották. A szecesszióból az art deco felé hajló irányzat a modernizmus irányába mutató útkeresés is volt egyben, ezért a korai modern épületeknél több esetben még az art deco késői szakaszára jellemző áramvonalas tömegképzés is feltűnik, ahogy a belső kialakításoknál is tetten érhető itt-ott az art deco hatása. A korszak többalakos lakóépületeit általában a racionális tervszerzés, az elegáns térézet és a nemes anyaghasználat jellemezte.

• The term “modern” was first used in the late Middle Ages and early Renaissance to describe “contemporary”, up-to-date architecture. It had a pejorative meaning and was used to express the barbarous, vulgar architecture of the day, as opposed to the ideal architecture of antiquity. The early modern architectural movements of the first half of the 20th century used the word “modern” to distinguish themselves from the “formal confusion” and the unreasonable and wasteful architectural solutions of historicism and Art Nouveau, although in some countries even Art Nouveau itself was considered as modernism. The trend leaning from Art Nouveau towards Art Deco was also an attempt to find the way to modernism, which explains why the streamlined massing characteristic of the late period of Art Deco appears in several early modern buildings as well, and why the influence of Art Deco can also be traced in their interior design. The multi-apartment residential buildings of the period were generally characterised by rational spatial organisation, an elegant sense of space and the use of precious materials.



II. KELETI KÁROLY UTCA 16.

- tervező: Hámor István, 1943
- lakóépület
- designed by: Hámor István, 1943
- residential building

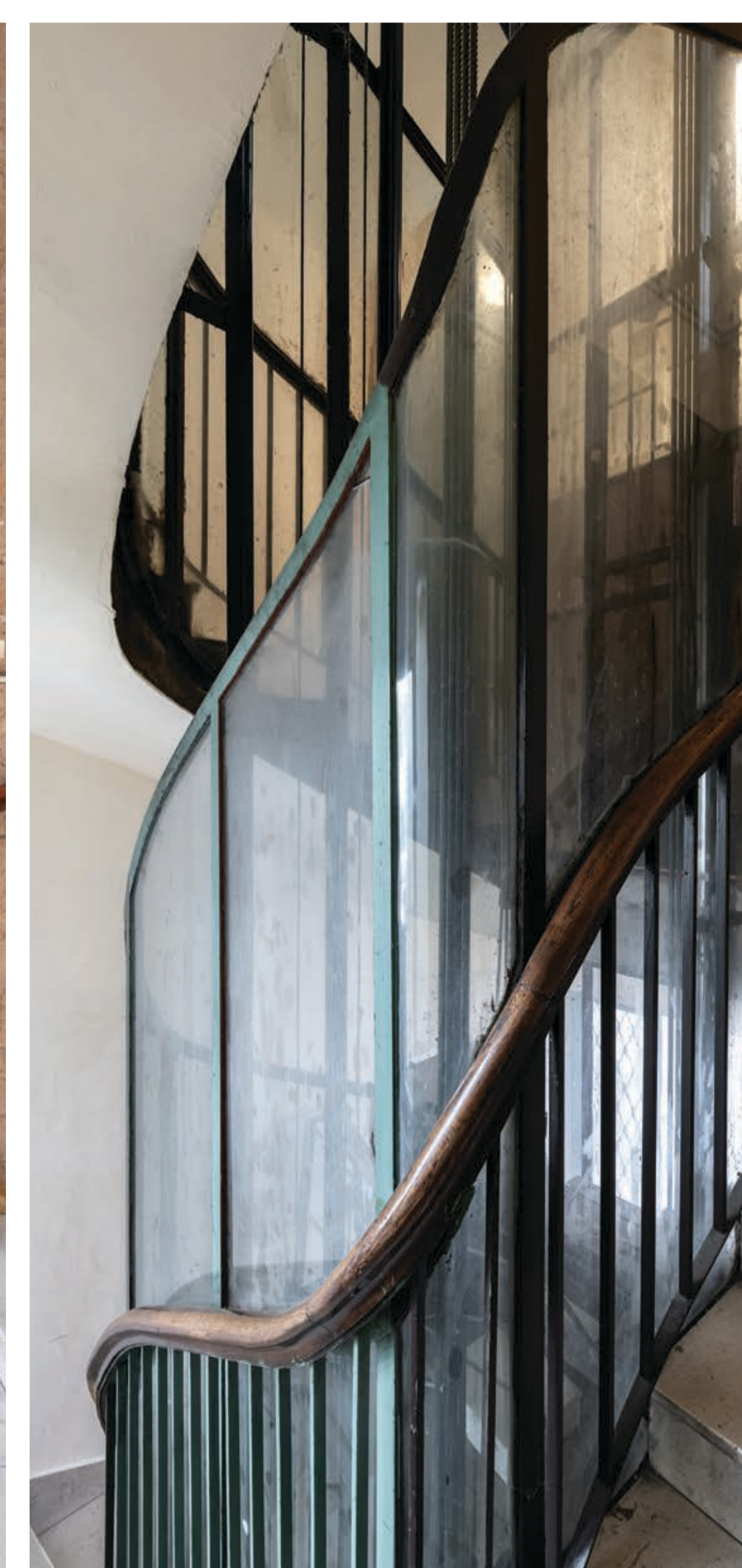
foto: Juhász Norbert



II. FÉNY UTCA 2. (RETEK UTCA 13.)

- tervező: Vidor Pál, 1940
- lakóépület
- designed by: Vidor Pál, 1940
- residential building

foto: Juhász Norbert



I. GELLÉRTHEGY UTCA 29-31.

- tervező: Irsy László, 1934
- lakóépület
- designed by: Irsy László, 1934
- residential building

foto: Juhász Norbert



KORAI MODERN LAKÓÉPÜLETEK · EARLY MODERN RESIDENTIAL BUILDINGS

• A modern építészeti racionalitás kiindulópontja az, hogy a tervezési feladatban benne van a megoldás. Az építésszek minden olyan formát száműztek, amely nem volt közvetlen oksági kapcsolatban a szerkezettel, anyaggal és a tervezés funkcionális elveivel. A modernizmus tervezői szerint egy helyesen kialakított épület vizuálisan magától értetődő. Az építészeti feladatban racionális összefüggések és törvényszerűségek vannak, anyag, funkció, szerkezeten túlmutató jelentése nincs. Lehetőség szerint nem használnak olyan eszközöket, amelyek az adott épülettel függetlenül jöttek létre. Az építész megpróbálja létrehozni azt az önálló formanyelvet és rendszert, amelyben nincs helye a korábbi időszakban kialakult konvencióknak.

Mies van der Rohe kijelentése: „a kevesebb több” – ami az egyszerűsége, egyértelműsége és a formai tisztaságra utal, mint általános vezérfő elvre az építészetben – magában hordozza annak a kockázatát is, hogy az építészeti elszigetelt az élettől és a társadalom igényeitől.

• *The rational starting point for modern architecture is that the solution is included in the design task. Architects banished all forms that were not in direct causal relationship with the structure, the materials and the functional principles of design. The designers of modernism hold that a correctly designed building is visually self-evident. There are rational relationships and regularities in the architectural task, and it has no meaning beyond material, function and structure. As far as possible, they do not use any means which were created independently of the building. Architecture tries to create an independent formal language and system in which there is no room for conventions established in an earlier period.*

Mies van der Rohe's statement that "less is more", which refers to simplicity, clarity and formal purity as the general guiding principles of architecture, also involves the risk of isolating architecture from life and the needs of society.

XII. SZAMOS UTCA 5. (MAROS UTCA 42.)

- tervező: Platschek Imre, 1936-1937
- lakóépület
- designed by: Platschek Imre, 1936-1937
- residential building

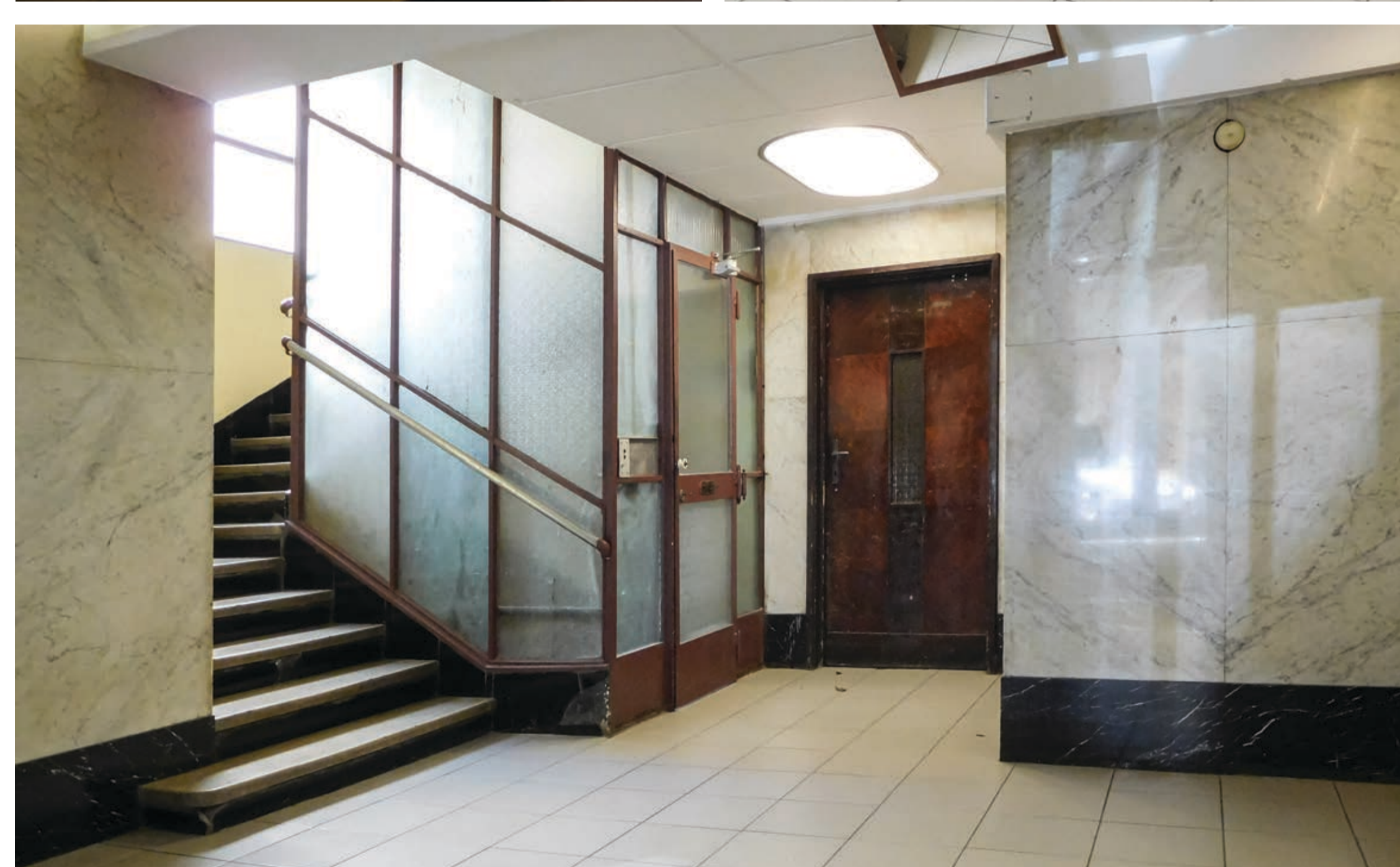
foto: Juhász Norbert



II. BAJVÍVÓ UTCA 8.

- tervező: Ligeti Pál és Pallós György, 1941
- lakóépület
- designed by: Ligeti Pál and Pallós György, 1941
- residential building

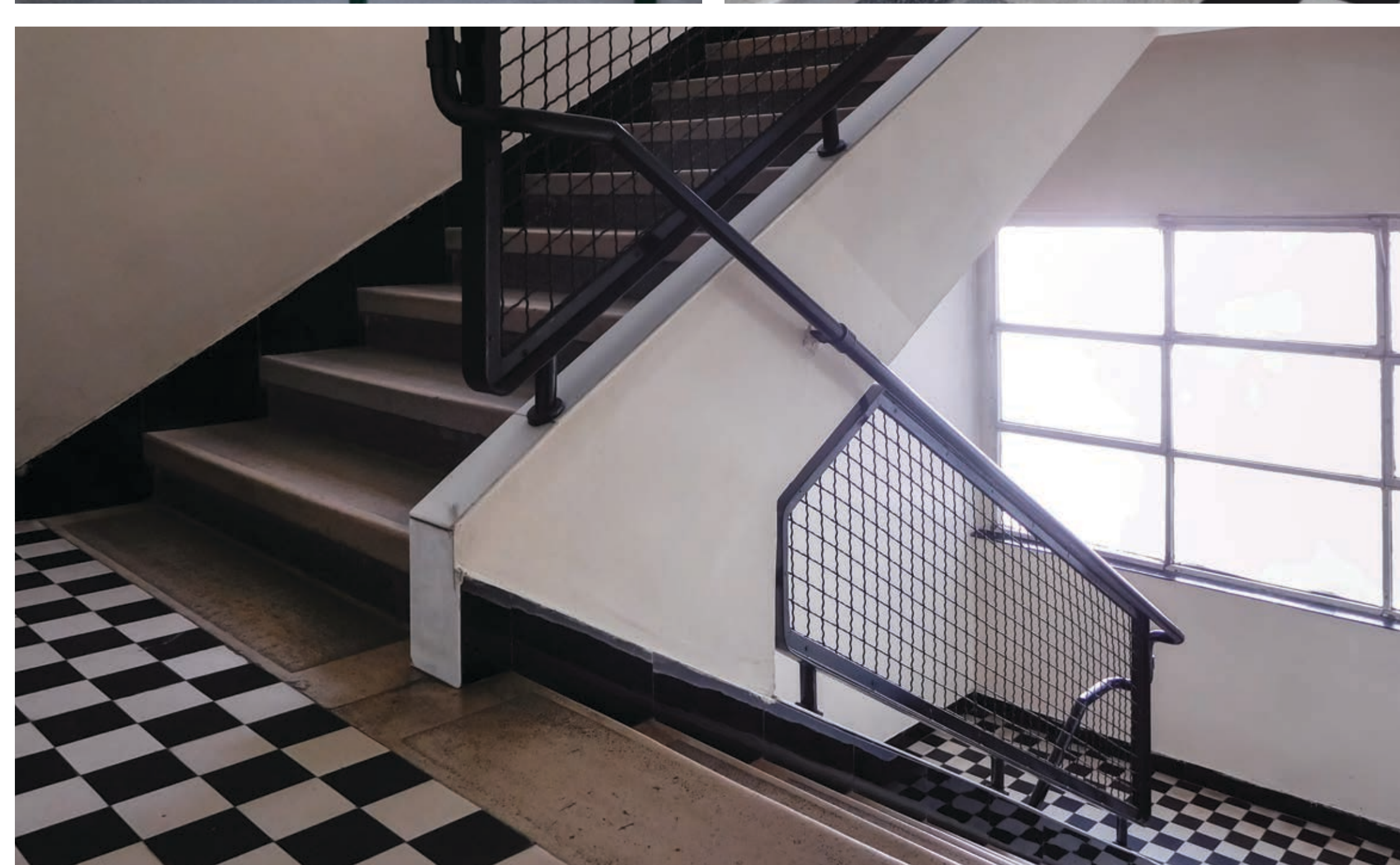
foto: E. Juhász Veronika



II. BEM JÓZSEF UTCA 10. (KANDÓ KÁLMÁN UTCA 6.)

- tervező: Platschek Imre, 1936
- lakóépület
- designed by: Platschek Imre, 1936
- residential building

foto: E. Juhász Veronika



MAGYAR JAKOBINUSOK TERE MODERN ÉPÜLETEI · THE MODERN BUILDINGS AT MAGYAR JAKOBINUSOK TERE

01 XII. MAGYAR JAKOBINUSOK TERE 2-3.

- tervező: Hegedűs Károly, 1939
- lakóépület
- designed by: Hegedűs Károly, 1939
- residential building

02 XII. MAGYAR JAKOBINUSOK TERE 4/A

- tervező: Fenyves István és Fried Miksa, 1935
- lakóépület
- designed by: Fenyves István and Fried Miksa, 1935
- residential building

03 XII. MAGYAR JAKOBINUSOK TERE 4/B

- tervező: Fenyves István és Fried Miksa, 1935
- lakóépület
- designed by: Fenyves István and Fried Miksa, 1935
- residential building

04 XII KÉK GOLYÓ UTCA 2/A

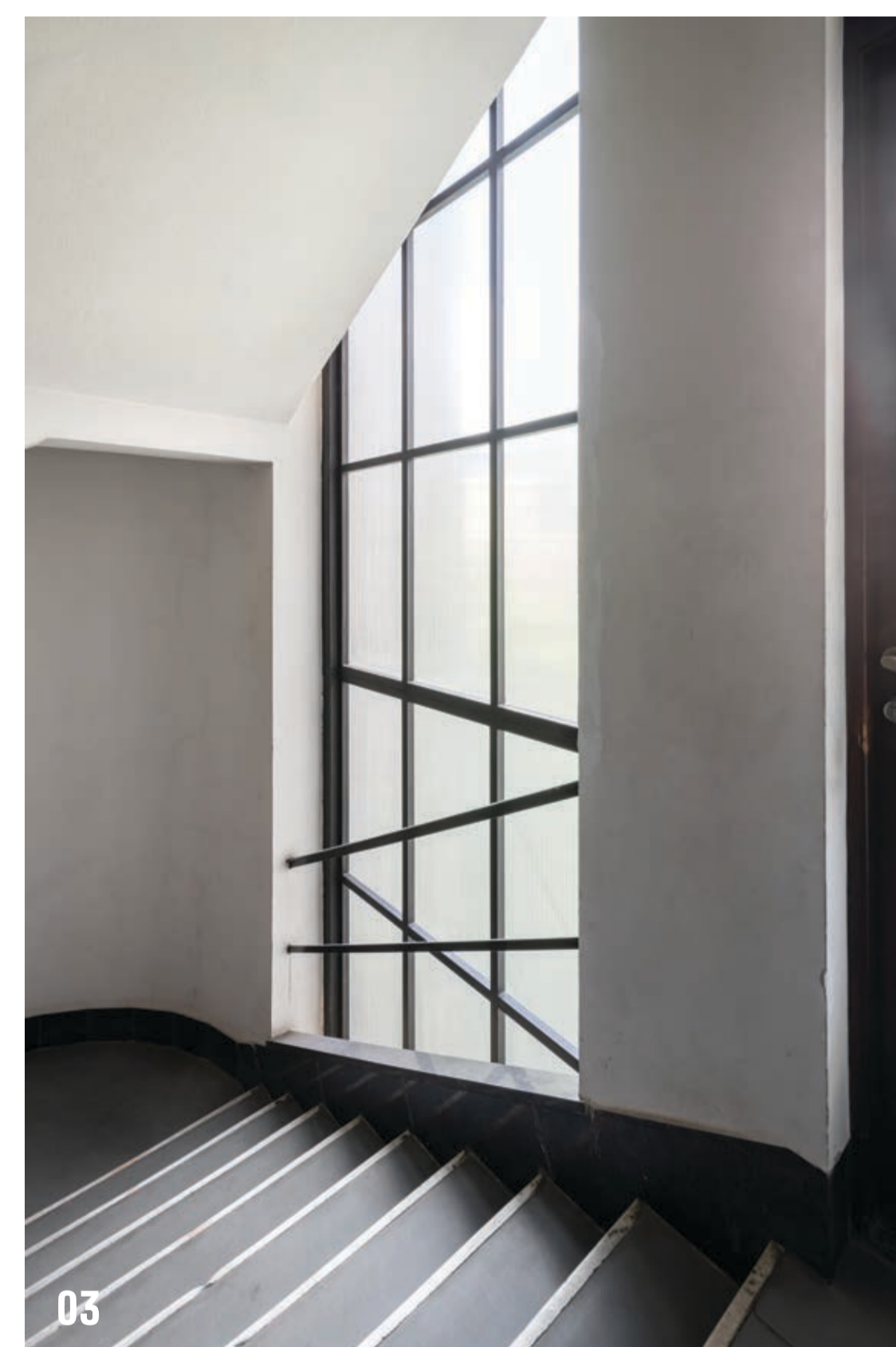
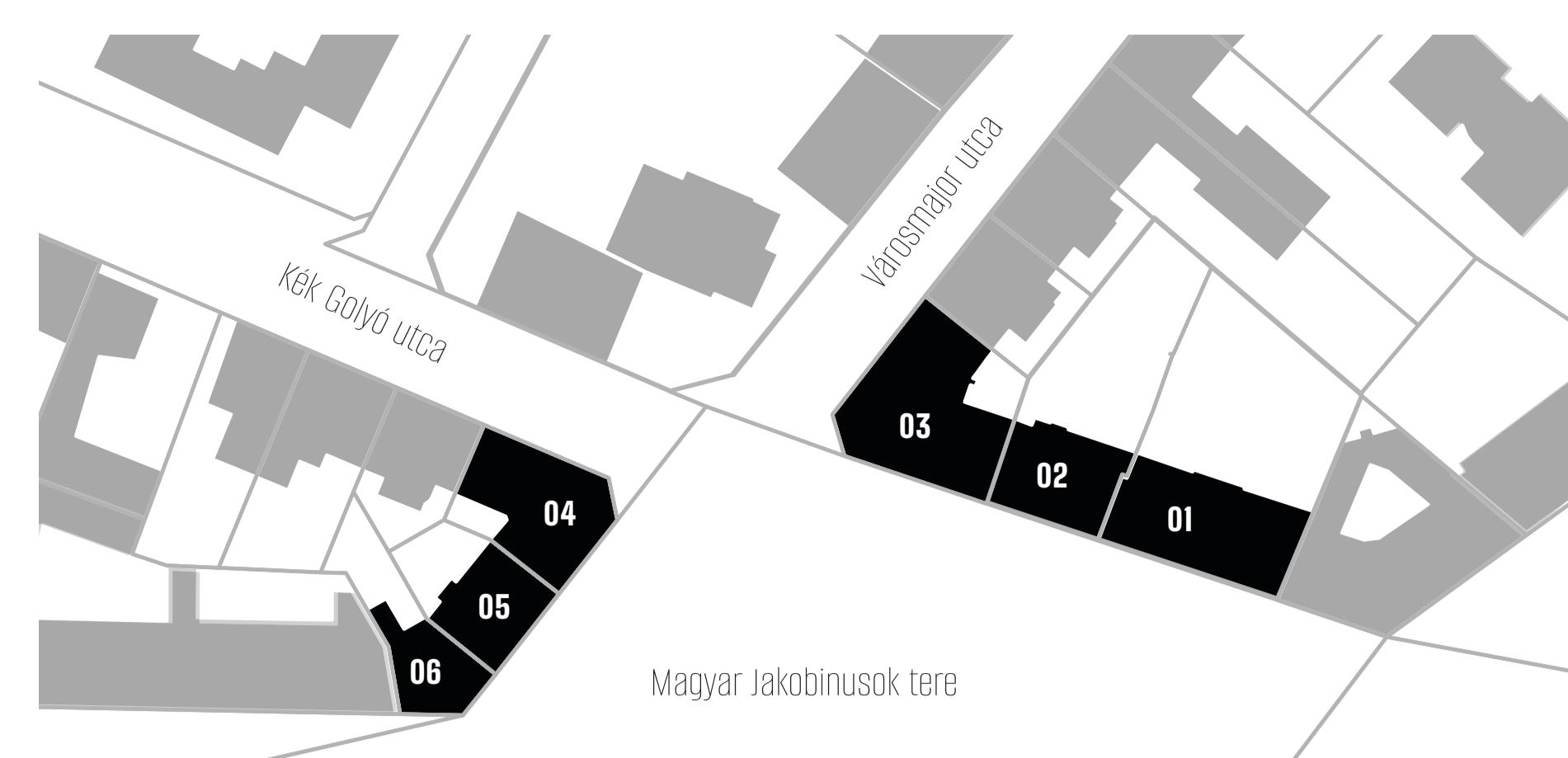
- tervező: Quittner Ervin, 1936
- lakóépület
- designed by: Quittner Ervin, 1936
- residential building

05 XII. MAGYAR JAKOBINUSOK TERE 6.

- tervező: Román Ernő 1937
- lakóépület
- designed by: Román Ernő, 1937
- residential building

06 XII. MAGYAR JAKOBINUSOK TERE 7.

- tervező: Román Ernő 1937
- lakóépület
- designed by: Román Ernő, 1937
- residential building



KORAI MODERN VILLÁK • EARLY MODERN VILLAS

A modern mozgalom hívei szerte a világon a XX. századi életformának megfelelő, újfajta épületeket kívántak tervezni, amelyeket gyakran aszimmetria, lazán szerkesztett alaprajz, lapostető, egyszerű mértani idomokból (kocka, hasáb, félhenger) komponált épülettömegek, vasbeton vázszerkezet, illetve nagy üvegfelületű ablakok jellemeztek. A modern építészeti stílus, a modernitás szinonimájaként legtöbbször a Bauhausra gondolunk, azonban a Bauhaus ennél jóval több. A Bauhaus mindenekeelőtt iskola, ami 1919 és 1933 között működött Németországban, előbb Weimarban, majd Dessauban, végül Berlinben. A modern építészet kategóriáján belül a Bauhaus egy fontos, de nem az egyetlen műhely, illetve referenciapont volt, és a modern mozgalom építészetének egésze nem írható le az iskola nevével. A Bauhaus épületek fehérsége a korszak dekorálatlan tisztaságára, a minimalizmusra törekvésére is utal. Fehérségének mítosza abból is eredeztethető, hogy az épületek a fényképeken fekete-fehérben jelentek meg, pedig eredetileg több épület sokkal színesebb volt. A megihökkentő színhasználat sokszor már a megépülést követően átfestéshez vezetett.

Modernists around the world wanted to design a new kind of buildings, in keeping with the way of life in the 20th century, often characterised by asymmetry, loosely structured floor plans, flat roofs, building masses composed of simple geometric forms (cubes, logs, semi-cylinders), reinforced concrete frames and large glazed windows. The Bauhaus is often thought of as a synonym for modern architecture and modernity, but the Bauhaus is much more than that. The Bauhaus was first and foremost a school that operated in Germany between 1919 and 1933, first in Weimar, then in Dessau and finally in Berlin. Within the category of modern architecture, the Bauhaus was an important, but not the only, workshop or reference point, and the architecture of the modern movement as a whole cannot be described with the name of this school. The whiteness of the Bauhaus buildings is also an indication of the undecorated purity of the period and the pursuit of minimalism. The myth of its whiteness also stems from the fact that the buildings appear in black and white in photographs, even though many of the buildings were originally much more colourful. The astonishing use of colours often led to repainting right after the construction.

XI. ZÓLYOMI ÚT 39.

- tervező: Hidasi Lajos, 1941-1942
- villa
- designed by: Hidasi Lajos, 1941-1942
- villa

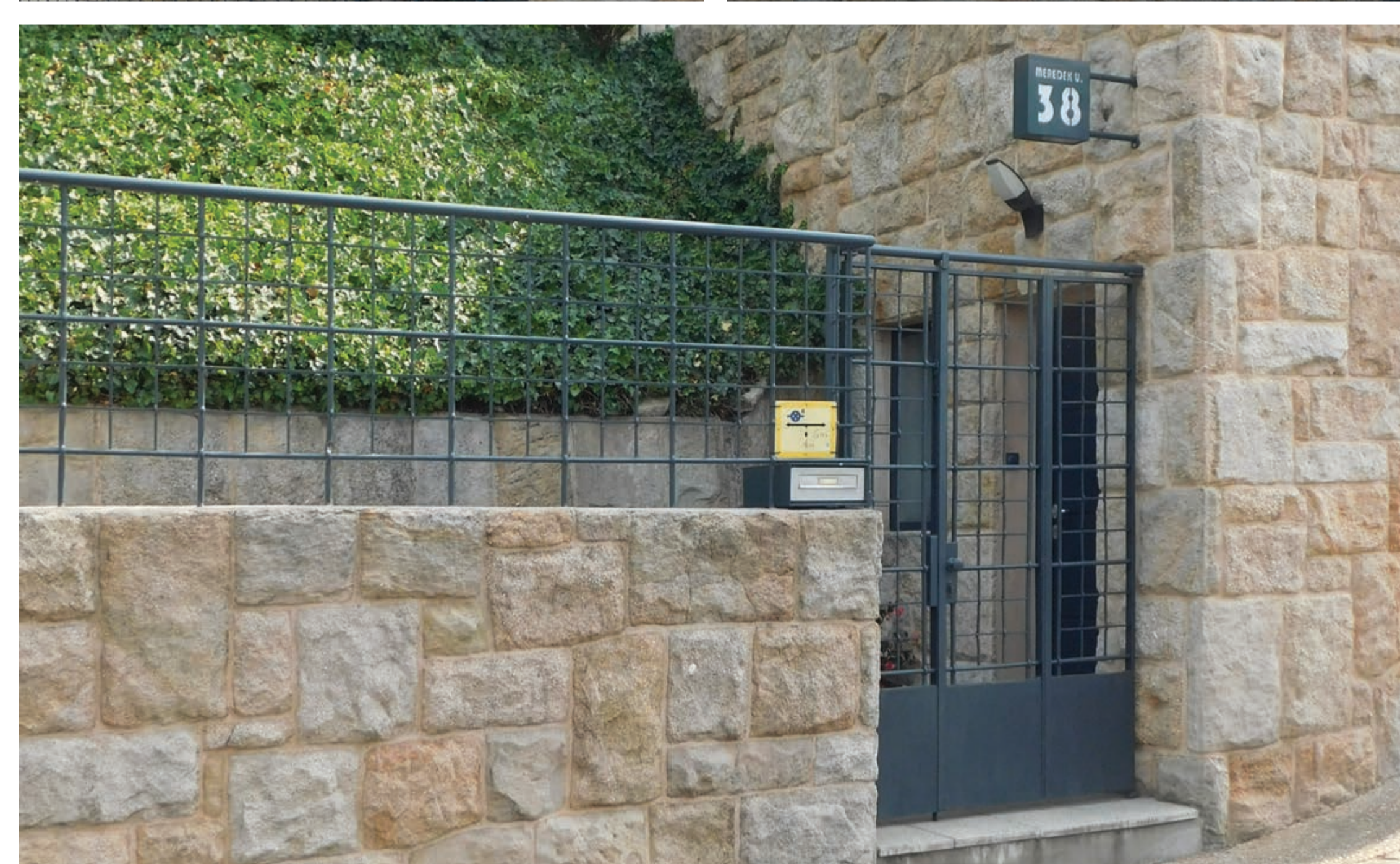
foto: Huber Dávid



XI. MEREDEK UTCA 38. (TÁJÉK UTCA 10.)

- tervező: Benkhard Ágost, 1940-1943
- villa
- designed by: Benkhard Ágost, 1940-1943
- villa

foto: Huber Dávid



XI. KELENHEGYI ÚT 37.

- tervező: Miskolczy László, 1928-1929
- villa
- designed by: Miskolczy László, 1928-1929
- villa

foto: Jauernik Zsófia



II. ÁFONYA UTCA 7/A

- tervezők: Pogány Móric, 1933-1934
- villa
- designed by: Pogány Móric, 1933-1934
- villa

foto: Építészeti Értékvédelmi Csoport



II. TÖRÖKVÉSZ ÚT 10.

- tervező: Rumszauer György, 1941
- villa
- designed by: Rumszauer György, 1941
- villa

foto: Hullár Mátyás



XII. PETHÉNYI KÖZ 6.

- tervező: Árkay Bertalan, 1936-1937
- villa
- designed by: Árkay Bertalan, 1936-1937
- villa

foto: Barta Gyöngyi



XII. DOBSINAI UTCA 12.

- tervezők: Beutum János, 1932
- villa
- designed by: Beutum János, 1932
- villa

foto: Barta Gyöngyi



I. TIGRIS UTCA 42-46.

- tervezők: Platschek Imre, 1940-1941
- villa
- designed by: Platschek Imre, 1940-1941
- villa

foto: Juhász Norbert



II. GYERGVÓ UTCA 8. (TOROCKÓ UTCA 2.)

- tervezők: Szabó Márton, Szabó László, 1933
- villa
- designed by: Szabó Márton and Szabó László, 1933
- villa

foto: Juhász Norbert



WALTER RÓZSI-VILLA · RÓZSI WALTER VILLA

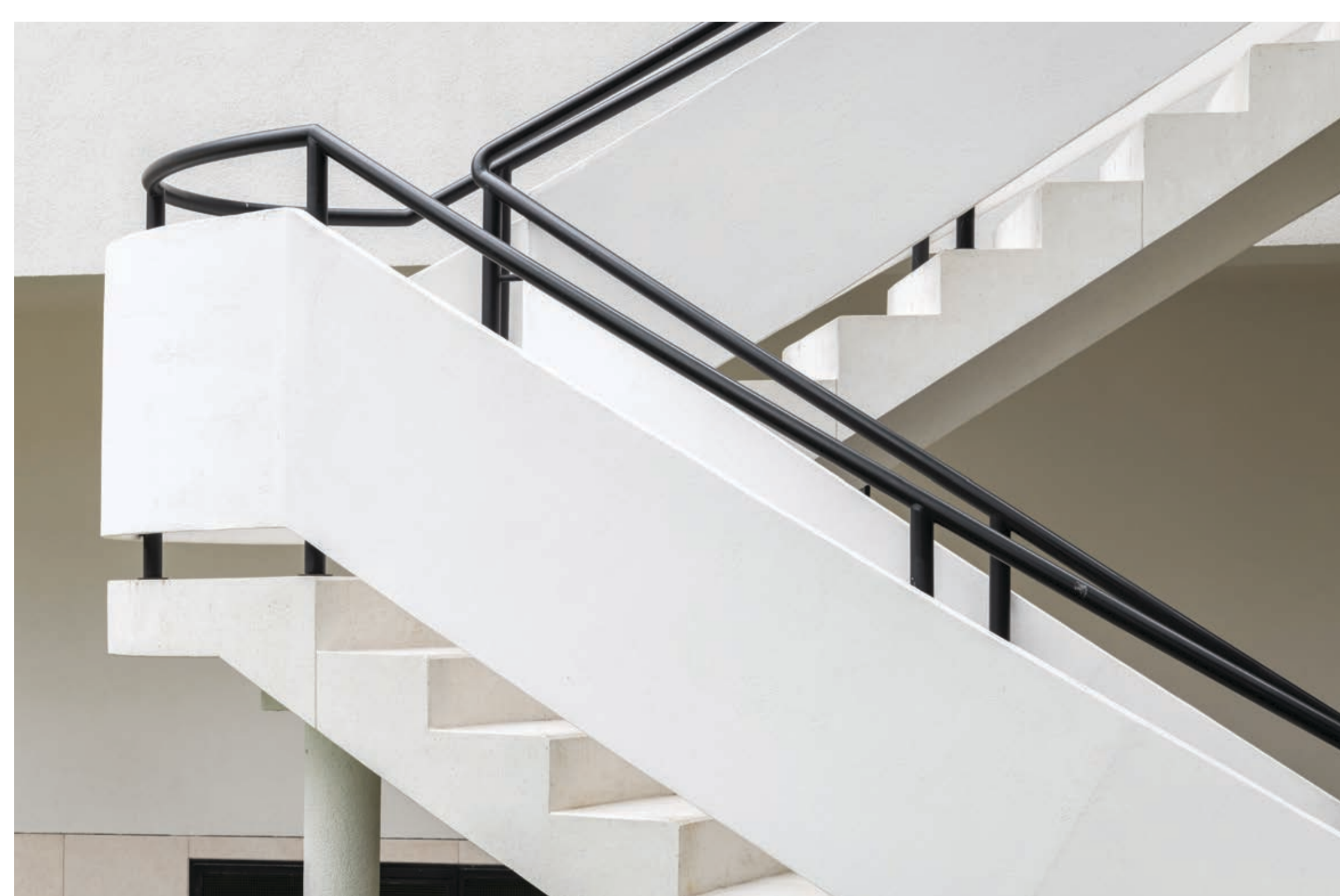
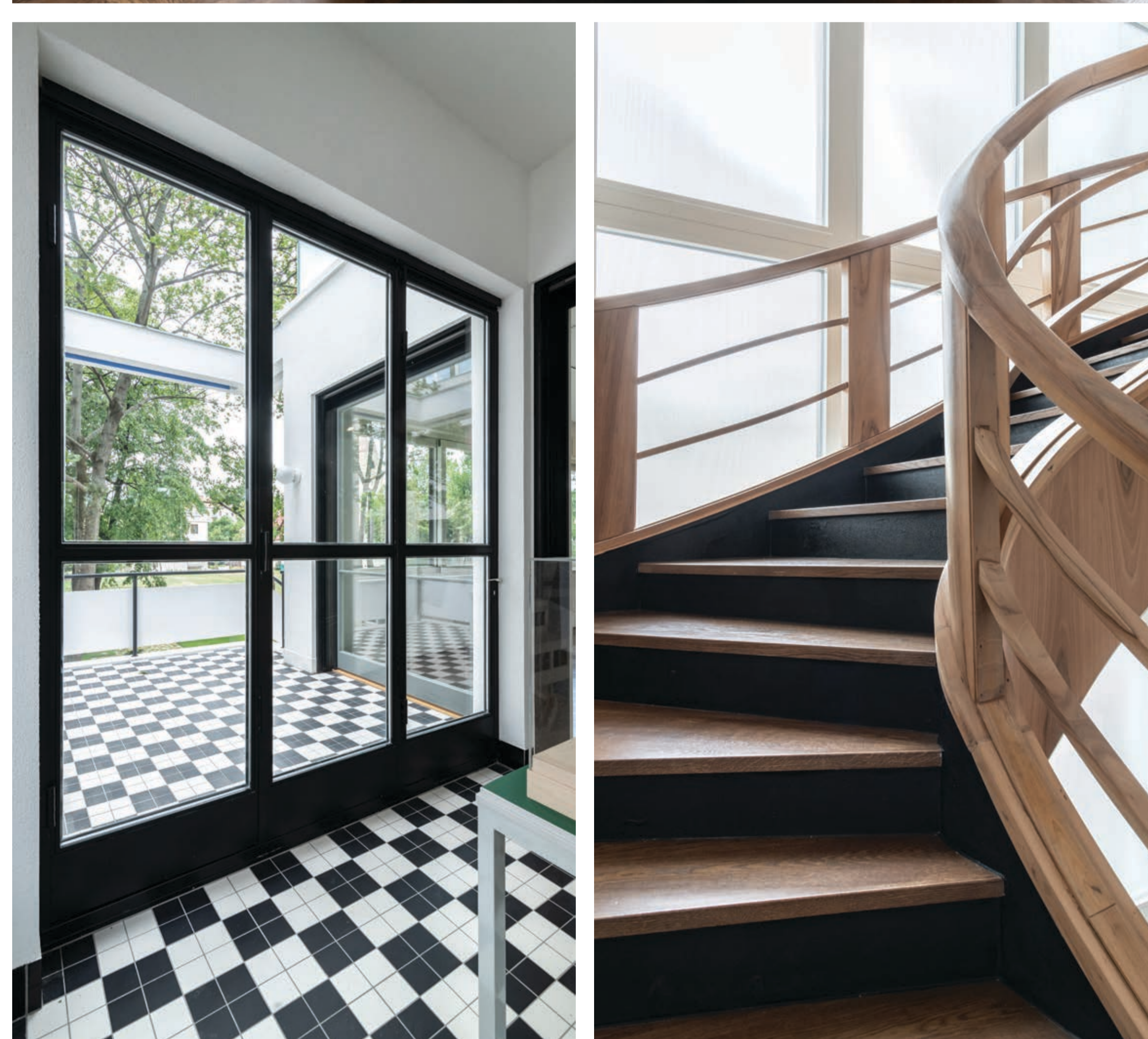
• A villa 1936-ban épült Walter Rózsi, a kor népszerű operacsillaga és családja számára. Tervezője Fischer József, a progresszív modern építészetünk legkövetkezetesebb alkotója, ám fontos megnevezni a vasbetonszerkezeteket tervező statikust, Pécsi Esztert is, Magyarország első diplomás mérnökőjét. Fischer az építész nem a megrendelő kiszolgálójának, hanem a társadalom mérnökének tekintette, akinek elsődleges feladata, hogy javítson az emberek életkörülményein. A hazai viszonyok ellentmondásosságát jól kifejezi, hogy ezeket a szociális szándékokat nem igazán tudta megvalósítani, hiszen csak a tehetősebb értelmiségi rétegnek állt módjában az új szemlélet szerint építkezni. Az utca felé zártabb, geometrikus tömegű épület a kert felé pozicionált erkélyekkel, tetőtérasszal a luxus életérzését biztosító, modern építészet eszményét képviseli. Az építetők 13 évig élvezhették a villa kényelmét, mivel 1949-ben államosították az épületet és a Belügyminisztérium kórházának részeként működött tovább. Az utóbbi években kihasználatlan és egyre romló állagú villát a közelmúltban felújították és új funkciót kapott: a Magyar Építészeti Múzeumnak ad méltó otthont.

• The villa was built in 1936 for Rózsi Walter, a popular opera star of the time, and her family. It was designed by József Fischer, the most consistent creator of our progressive modern architecture, but it is also important to mention the structural engineer who designed the reinforced concrete structures, Eszter Pécsi, Hungary's first female engineer with a degree. Fischer did not see the architect as a servant of the client, but as an engineer of society, whose primary task was to improve people's living conditions. The contradictory nature of the domestic situation at the time is well illustrated by the fact that these social intentions could not really be realised, as only wealthier intellectuals were able to build according to the new approach. The geometric mass of the building, which is more closed to the street, with balconies and roof terraces facing the garden, represents the ideal of modern architecture, providing a sense of luxury. The owners could enjoy the comfort of the villa for 13 years. Since the building was nationalised in 1949 and continued to function as part of the hospital of the Ministry of the Interior. Unused in recent years and in a deteriorating state, the villa has recently been renovated and given a new function: it is now a worthy home for the Hungarian Museum of Architecture.

VII. BAJZA UTCA 10.

- tervező: Fischer József, statika: Pécsi Eszter, 1936
- villa
- designed by: Fischer József, structural engineer: Pécsi Eszter, 1936
- villa

foto: Juhász Norbert
archív: Magyar Építészeti Múzeum



KORAI MODERN KÖZÉPÜLETEK · EARLY MODERN PUBLIC BUILDINGS

• A korai modern építészet időszaka a '20-as évek végétől a „szocreál” 1951 évi megjelenéséig tart. A korszak jelentős középületeinél a racionális térszervezés és a funkció előtérbe helyezése dominál, amihez nagyvonalú, mégis puritán tömegképzés társul. Az igényesség a homlokzatok és a belső terek nemes anyaghasználatában is érzékelhető. A Péterfy Sándor utcai rendelőintézet és kórház épülete mesterkéletlenül és ösztönien korszerű, hatalmas és modern épülete két ütemben, a '30-as és a '40-es évek elején valósult meg. A képzőművészet jeles alkotásai, például szobrok, domborművek díszítik nemcsak az épület homlokzatát, hanem a reprezentatív előcsarnokokat is. A Németvölgyi úti iskola és óvoda épülete, más néven a „Mackós iskola” és a Béke téri városháza tömegképzése és homlokzatai a modern építészet igényes példái: az alaprajzok és a térképzés az épületek funkcióján alapuló tervek alapján készültek. Az épületek anyaghasználatát időtálló, a homlokzatokon téglaburkolat, a lábazatokon természetes burkolat látható. A „Mackós iskola” korlátmívumai és a kerítéshez kapcsolódó, 1933-ban állított szobrok is a korban jellemző társzművészet jelenlétéről tanuskodnak.

• The period of early modern architecture lasts from the end of the 1920s until the appearance of "szocreál" (socialist realism) in 1951. The major public buildings of the period are dominated by a rational organisation of space and a focus on function, combined with generous yet puritan massing. This sophistication is also palpable in the use of precious materials in the façades and interiors. The two huge, naturally and honestly modern buildings of the Péterfy Sándor Street Hospital-Clinic were built in two phases in the 1930s and the early 1940s. Important works of fine art, such as sculptures and reliefs, adorn not only the façade but also the representative lobbies. The massing and façades of the school and kindergarten on Németvölgyi road, also known as the "Teddy Bear School", and the town hall at Béke Square are sophisticated examples of modern architecture: the floor plans were created and spaces were shaped based on plans drawn up according to the function of the buildings. The use of materials is timeless, with brick cladding on the façades and natural stone on the plinths. The motifs on the railings of the "Teddy Bear School" and the sculptures linked with the fence, erected in 1933, also testify to the presence of the related art of the period.

XII. NÉMETVÖLGYI ÚT 42–46.

- tervező: Körmeny Nándor, 1929-1931
- iskola és óvoda
- designed by: Körmeny Nándor, 1929-1931
- school and kindergarten

foto: Juhász Norbert



XIII. SZEGEDI ÚT 36–38. (BÉKE TÉR 1.)

- tervező: Ifj. Paulheim Ferenc, 1937-1938
- városháza
- designed by: Paulheim Ferenc Jr., 1937-1938
- townhall

foto: Juhász Norbert



VII. PÉTERFY SÁNDOR UTCA 8-20.

- tervező: Hüttl Dezső, Hidasi Lajos, 1931-1932., 1940-1942.
- kórház és rendelőintézet
- designed by: Hüttl Dezső, Hidasi Lajos, 1931-1932., 1940-1942.
- hospital-clinic

foto: Juhász Norbert



EGYÜTTMŰKÖDÉS A TÁRSMŰVÉSZETEKKEL · COOPERATION WITH RELATED ARTS

• Társművészetnek egy adott épületbe illeszkedő képző- és iparművészeti alkotást nevezünk, megformáltságával, tartalmával és a térben elfoglalt helye által részt vesz a térszervezésben, hozzájárul az épület karakterének kialakításához. A Villányi úti épület északi homlokzatát díszítő kovacsoltvas figurális kompozíció Boda Gábor szobrászművész alkotása. A népi életet ábrázoló, vasrudakból hajlított plasztika a nép egyszerű tagjait mutatja be, vizuális fókuszpontot kijelölve az épület homlokzatán, amihez nem illeszkedik szervesen, hiszen fő feladata a tagolatlan, vakolt homlokzat díszítése. A Kosciuszko Tádé utcai lakóépület megkapó hangulatu előcsarnokában Kovács Margit keramikus 1941-ben készült domborművei az architektúrával szerves egységet alkotnak. A kerámiaplasztikák az előcsarnok oszlopának és falának sajátos díszítő elemei faliképként értelmezhetők. A Kinizsi utcában az Országos Színesz Nyugdíjintézet bérházának homlokzatán Galaskó Gyula keramikus alkotása kapott helyet a bejárat mellett. A jelmezeket idéző maszkok, állatok és jelképek kavalkádját ábrázoló színpompás dombormű eszmei tartalmával szorosan kapcsolódik az épülethez.

• Related arts are works of fine or applied art which is integrated into a building and, through its colour, form, content and position in the space, contributes to the organisation of the space and the creation of the character of the building. The wrought-iron figurial composition decorating the northern façade of the Villányi road building is the work of sculptor Gábor Boda. The sculpture, depicting folk life, is made of bent iron rods and presents simple members of the people, creating a visual focal point on the façade of the building, which is not an organic part of the building, as its main function is to decorate the unstructured, plastered façade. In the impressive lobby of the residential building in Kosciuszko Tádé street, the reliefs created by ceramicist Margit Kovács in 1941 form an integral whole with the architecture. The ceramic sculptures as a unique decorative element of the columns and walls of the foyer can be interpreted as a mural. In Kinizsi street, a work by ceramicist Gyula Galaskó can be seen on the façade of the tenement of the National Actors' Retirement Institute, next to the entrance. The colourful relief, depicting a cavalcade of masks, animals and symbols evoking costumes, is closely linked to the building by its ideological content.

XI. VILLÁNYI ÚT 52. (TARCALI UTCA 2.)

- tervező: Molnár Farkas, 1940-1942
- lakóépület
- designed by: Molnár Farkas, 1940-1942
- residential building

foto: Juhász Norbert



I. KOSCIUSZKÓ TÁDÉ UTCA 14. (MÁRVÁNY UTCA 1/A)

- tervező: Preisich Gábor és Gerle György, 1941
- lakóépület
- designed by: Preisich Gábor and Gerle György, 1941
- residential building

foto: Juhász Norbert



IX. KINIZSI UTCA 16.

- tervező: Ifj. Gyenes Lajos, 1939 körül
- lakóépület
- designed by: Gyenes Lajos jr., around 1939
- residential building

foto: E. Juhász Veronika

